

*Centrul de Studii Interdisciplinare
„Silviu Dragomir”*

Gheorghe Marian

*Memorii
din războiul
1941–1944*

*Editie, studiu introductiv și aparat critic
de Gabriel Moisa*

Editura MEGA
Cluj-Napoca
2021

CUPRINS

INTRODUCERE.....	7
DESPRE ISTORIOGRAFIA ROMÂNESCĂ REFERITOARE LA FRONTUL DE EST ÎN AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL.....	11
GHEORGHE MARIAN – REPERE BIOGRAFICE.....	35
NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI.....	55
MEMORII DIN RĂZBOIUL 1941–1944	
<i>CUVÂNT DE INTRODUCERE.....</i>	<i>65</i>
<i>PARTEA I-A.....</i>	<i>67</i>
<i>ALTE EVENIMENTE LEGATE DE VIAȚA MEA – 1944.....</i>	<i>154</i>
LISTA DOCUMENTELOR.....	181
BIBLIOGRAFIE.....	211

INTRODUCERE

Anul acesta, la 22 iunie, se împlinesc 80 de ani de la declanșarea ostilităților pentru redobândirea Basarabiei și Bucovinei de la Uniunea Sovietică, eveniment petrecut la 22 iunie 1941. Atunci, se împlinea anul de la momentul notei ultimative adreseate Bucureștiului de către Moscova, la 26 iunie 1940, prin care României i se cerea imperativ cedarea teritoriului dintre Prut și Nistru, precum și a Bucovinei de Nord.

În fața acestei situații, guvernul de la București a luat decizia acceptării ultimatumului, deși nu toți membrii Consiliului de Coroană au fost de acord cu aceasta. Germania a sfătuit România să nu se opună dorinței sovieticilor, fără a ști în acel moment despre acordul Ribbentrop-Molotov semnat la 23 august 1939, prin care cele două mari forțe își împărțeau influența asupra Centrului și Răsăritului Europei.

La rândul său, armata română nu era pregătită a face față de una singură colosului militar sovietic. Chestionat de către Consiliul de Coroană asupra posibilității rezistenței în fața armatei bolșevice, șeful statului major al armatei române, generalul Florea Țenescu, a subliniat că acest lucru nu ar fi posibil mai mult de câteva săptămâni, existând, în acest caz, chiar riscul ocupării țării sau a unei părți din aceasta.

În aceste condiții, guvernul României a decretat retragerea din Basarabia și Nordul Bucovinei, fapt care a generat situații dintre cele mai complicate și care, ulterior, după 22 iunie 1941, au generat reacții ferme ale armatei române. Recuperarea Basarabiei din mâna sovieticilor a devenit una dintre ideile forță ale României după iunie 1940, iar când s-a ivit această

oportunitate, guvernul României nu a ezitat și s-a angrenat în războiul antisovietic alături de Germania.

Evenimentele petrecute pe frontul de Răsărit nu se cunosc nici astăzi, la opt decenii după declanșarea lor, decât într-o măsură bine cumpănită. Vremurile au făcut ca acest subiect să nu poată fi abordat de istoriografia română întrucât era imposibil a discuta despre atacul împotriva sovieticilor, România fiind sub controlul URSS până cel puțin în decembrie 1989.

Începând cu 1990 lucrurile au luat o întorsătură pozitivă și pentru istoriografia română, astfel că problematica războiului antisovietic a putut fi abordată deschis de istorici. Interesant este, însă, faptul că nici după aceea problematica nu s-a regăsit printre favoritele cercetătorilor. Fenomenul este cu atât mai interesant cu cât nu mai puteau fi invocate presiuni politice și ideologice. Cei care au abordat subiectul în primii ani postdecembriști au fost tot istoricii din vechea gardă. Aceștia au făcut-o însă într-o formă mai mult decât manieristă, raportându-ne la realizările, puține câte au fost, din anii regimului comunist.

A fost nevoie și în acest caz, la fel ca în multe altele, de un suflu nou în vederea ieșirii din formalismul existent. Ultimele două decenii ne relevă plener această realitate, iar tendințele sunt de modernizare a discursului și a metodologiilor de lucru ajungându-se la abordări imposibil de gândit cu numai câteva decenii înainte. Astfel, sunt tatonate teritorii dintre cele mai diverse situate inclusiv în zona mentalităților, cotidianului și sociologiei războiului etc.

Restituirile istoriografice menite a cunoaște detalii despre cotidianul frontului sunt foarte importante pentru a înțelege dimensiunea catastrofică a acestei uriașe conflagrații mondiale. Tocmai aceasta ne-a determinat să aducem în fața cititorilor acest manuscris inedit și extrem de interesant, păstrat în colecțiile Muzeului Țării Crișurilor din Oradea, datorat preotului militar bihorean Gheorghe Marian, participant activ la luptele de pe frontul din Răsărit.

Alături de el vom parcurge mai multe etape ale războiului din spațiul sovietic începând cu declanșarea ostilităților până la momentul 23 august 1944. Manuscrisul surprinde și alte perioade ale conflagrației până în decembrie 1944. Fără a fi foarte spectaculos, acesta conține informații importante despre derularea ostilităților din sudul Ucrainei, Peninsula Crimeea și Caucaz. Și mai importante sunt, poate, detaliile legate de cotidianul frontului care ne ajută să înțelegem mai bine greutățile, ororile și viața de zi cu zi a combatantului român de pe front. În egală măsură vom cunoaște și aspecte interesante legate de relaționarea armatei române cu populația locală, un aspect prea puțin evidențiat până acum de cercetările istorice.

Autorul manuscrisului, preotul militar Gheorghe Marian, a avut inspirația de a consemna și a ne oferi informații despre perioada petrecută pe front, iar noi, cei de astăzi, să putem afla în premieră frământările lui și ale celor cu care a interacționat pe front, precum și despre numeroase alte evenimente neconsemnate încă de istorie.